

Warszawa, dnia 29 października 2008 r.

RPO-599421-VII-706/08/MK/KMP

I n f o r m a c j a

o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie (wyciąg)

1. Wprowadzenie.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 6-9 października 2008 r. do Aresztu Śledczego w Warszawie-Grochowie, przy ul. Chłopickiego 71a (zwanego dalej Aresztem) udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich.

Wykonując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, przedstawiciele Rzecznika sprawdzili na miejscu sposób traktowania osób pozbawionych wolności, dokonując oceny pod względem ochrony osadzonych przed torturami oraz okrutnym, nieludzkim i poniżającym traktowaniem albo karaniem.

Przeprowadzając wizytację zapobiegawczą Krajowego Mechanizmu Prewencji przedstawiciele Rzecznika:

- wysłuchali informacji o funkcjonowaniu Aresztu i jego podstawowych problemach, udzielonych przez dyrektora jednostki;
- obejrzelili teren jednostki oraz pomieszczenia we wszystkich pawilonach mieszkalnych Aresztu (A, B, C, D, E), w tym wybrane losowo cele mieszkalne, cele zabezpieczające, cele do wykonywania kary dyscyplinarnej osadzenia w celi izolacyjnej, łaźnie, świetlice, kaplicę, sale widzeń, pola spacerowe, a także pomieszczenia ambulatorium i izby chorych;

- przeprowadzili w czasie wizytacji cel mieszkalnych i innych pomieszczeń rozmowy ze skazanymi i tymczasowo aresztowanymi oraz z funkcjonariuszami i pracownikami Aresztu;
- przeprowadzili na podstawie kwestionariusza, rozmowy w cztery oczy z 50 osadzonymi (30 kobietami i 20 mężczyznami), w tym z osobą, wobec której w ciągu ostatnich 6 miesięcy stosowano środki przymusu bezpośredniego, osobami ukaranymi umieszczeniem w celi izolacyjnej (6), osobami powyżej 60. roku życia (6), cudzoziemcami (7); do protokołu przyjęto jedną skargę.

Dokonane w ten sposób ustalenia pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali – w obecności Rzecznika Praw Obywatelskich – dyrektorowi Aresztu i jego zastępcy oraz wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Ponadto po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Porządek wewnętrzny Aresztu Śledczego w Warszawie-Grochowie (zarządzenie wewnętrzne nr 18/2008 Dyrektora Aresztu z dnia 01.08.2008 r.) - pod kątem jego zgodności z obowiązującymi normami prawa, „Analizę stanu ładu, dyscypliny i nastrojów panujących w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie w okresie od 01.01.2006 do 31.12.2006 r.”, „Analizę stanu ładu, dyscypliny i nastrojów panujących w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie w okresie od 01.01.2007 do 31.12.2007 r.”, Kartę Praw Pacjenta, Sprawozdanie z wizytacji Aresztu Śledczego Warszawa Grochów przeprowadzonej w dniu 5 sierpnia 2008 r. przez sędziego penitencjarnego, protokoły z kontroli sanitarnych przeprowadzonych w 2007 r. przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w m. st. Warszawie, protokół kontroli przeprowadzonej w 2007 r. przez Państwową Inspekcję Pracy - Okręgowy Inspektorat Pracy w Warszawie, Sprawozdanie o załatwianiu wniosków, skarg i próśb osób osadzonych za 2007 r. oraz I, II i III kwartał 2008 r., cenniki artykułów dostępnych w kantynie z miesiąca września i października br.

2. Charakterystyka jednostki.

Areszt Śledczy w Warszawie-Grochowie jest przeznaczony dla tymczasowo aresztowanych mężczyzn, posiada też oddział aresztu śledczego dla tymczasowo

aresztowanych kobiet oraz dwa oddziały zakładu karnego typu półotwartego dla kobiet.

Pojemność Aresztu wynosi 505 miejsc, w tym dla kobiet przeznaczonych jest 297 miejsc. Według stanu na dzień 7 października 2008 r. w jednostce faktycznie przebywało 515 osadzonych osób, w tym 290 kobiet i 225 mężczyzn. Zdecydowana większość osadzonych w Areszcie to osoby skazane (w tym mające tzw. drugie sprawy, bez zastosowania tymczasowego aresztowania): w dniu wizytacji przebywało tu 120 osób tymczasowo aresztowanych, 387 skazanych i 8 ukaranych.

Osadzeni zakwaterowani są w pięciu parterowych pawilonach, połączonych łącznikami. Pawilony A, B, C przeznaczone są dla kobiet: w pawilonie B przebywają tymczasowo aresztowane, a w pawilonach A i C skazane, w większości zakwalifikowane do odbywania kary w zakładzie typu półotwartego – w tych oddziałach cele są otwarte w ciągu dnia. Pawilony D i E są przeznaczone dla tymczasowo aresztowanych i skazanych mężczyzn. W dniach wizytacji tylko w pawilonach A i B cele nie były przeludnione. W pozostałych pawilonach przeludnienie oscylowało w granicach od 7% do 13 %.

W czasie wizytacji cel i przegląd kart tożsamości osadzonych nie stwierdzono osadzenia tymczasowo aresztowanych i skazanych z różnych grup klasyfikacyjnych we wspólnej celi mieszkalnej. Przeważająca większość skazanych odbywała karę w systemie programowanego oddziaływania - 260 osób, 106 osób w systemie zwykłym, a 21 było zakwalifikowanych do odbywania kary w systemie terapeutycznym.

3. Ogląd jednostki.

Areszt Śledczy w Warszawie-Grochowie był wizytowany przez przedstawicieli Rzecznika w lipcu 2000 r. Trwał wówczas remont pawilonu II (obecnie B), polegający na przebudowie cel kilkunastoosobowych na mniejsze cele. Planowano wówczas przeprowadzenie takich prac w pozostałych pawilonach i zamiary te zostały zrealizowane: obecnie we wszystkich pawilonach przeważają cele 3, 4 i 5 – osobowe, tylko sześć cel ma większą pojemność (max. 8-osobowe).

Obecnie na ukończeniu jest budowa nowego, piętrowego pawilonu mieszkalnego, o pojemności 226 miejsc. Termin jego zasiedlenia planowany jest na listopad br. Po oddaniu do użytku nowego pawilonu planuje się rozpoczęcie generalnego remontu pawilonu E, który mimo, że został wybudowany najpóźniej, znajduje się w najgorszym, pod względem budowlanym, stanie. Zamiarem kierownictwa jednostki jest ponadto modernizacja kotłowni i rozdzielni energetycznej oraz rozbudowa sali widzeń (prace przy rozbudowie sali widzeń zostały już rozpoczęte, wykonują je osadzeni).

Przeprowadzony ogląd całego terenu Aresztu i pomieszczeń w pawilonach mieszkalnych, w tym wizytacja cel oraz uzyskane w związku z tym informacje pozwoliły m.in. stwierdzić, że:

- a. wszystkie cele w Areszcie są skanalizowane, doprowadzona jest ciepła woda, dostarczana w określonych godzinach, rano i po południu. Tylko w pawilonie E kąćki sanitarne nie są zabudowane do sufitu – wykonanie zabudowy nie jest obecnie możliwe, ponieważ postawienie dodatkowych ścian zagrażałoby całości konstrukcji budynku. W pawilonach A i B (dla kobiet) w kąciach sanitarnych znajdują się prysznice. Stan cel i sprzętu kwaterunkowego jest dobry, w celach jest czysto, zapewniona jest odpowiednia temperatura, możliwości wietrzenia celi, dopływ światła dziennego i oświetlenie sztuczne. Zainstalowane gniazda elektryczne umożliwiają skazanym korzystanie w celach z odbiorników telewizyjnych oraz grzałek i czajników;
- b. kąpiel osadzonych z pawilonów C, D i E odbywa się w łaźniach oddziałowych. Stan łaźni jest bardzo dobry, pomieszczenia wyłożone są glazurą, stanowiska prysznicowe oddzielone przegrodami. W przedsionkach łaźni znajdują się ławki i wieszaki na ubrania, w pomieszczeniach prawidłowo działa wentylacja, nie stwierdzono zawilgoceń;
- c. w chwili obecnej podstawowa opieka lekarska jest zapewniona, jednak z informacji uzyskanych od kierownictwa Aresztu wynika, że odczuwalne są trudności w pozyskaniu lekarzy do pracy w Areszcie. Wpływ mają na to niekonkurencyjne warunki płacy oraz charakter populacji pacjentów.

W każdym pawilonie znajduje się gabinet przyjęć lekarskich. Każdy oddział (pawilon) ma wyznaczony jeden dzień w tygodniu, kiedy zgłaszający się pacjenci przyjmowani są przez lekarza internistę. W przypadkach nagłych przyjęcia odbywają się poza przyjętym harmonogramem. Opieka pielęgniarska zapewniona jest codziennie (także w soboty i niedziele) w godzinach od 8.00 do 18. 30. Nie ma problemów z zaopatrzeniem w leki. Raz w tygodniu w Areszcie przyjmują stomatolog i ginekolog, Areszt zatrudnia też psychiatrę i dermatologa. Inne konsultacje i badania specjalistyczne wykonuje się w szpitalu Aresztu Śledczego w Warszawie-Mokotowie, a ponadto w placówkach powszechnej służby zdrowia na terenie całej Warszawy. Okres oczekiwania na konsultację najczęściej wynosi ok. 2 tygodni do miesiąca, ale w przypadku lekarzy niektórych specjalności może być dłuższy, np. do neurologa – 4 miesiące;

- d. w gabinetach przyjęć lekarskich w widocznym miejscu wywieszona była Karta Praw Pacjenta. Zawiera ona wyciąg z przepisów, dotyczących opieki zdrowotnej. Karta wymaga uaktualnienia, ponieważ niektóre powołane w niej ustawy zostały znowelizowane lub w całości zastąpione nowymi aktami prawnymi. Karta wymaga też dostosowania zawartych w niej treści do sytuacji pacjenta uwięzionego, zawiera bowiem uregulowania nie mające zastosowania w przypadku pacjenta więziennej służby zdrowia (np. informuje o prawie pacjenta do opieki pielęgnacyjnej sprawowanej przez osobę bliską, czy niewyrażenia zgody na uczestniczenie przy udzielaniu mu świadczeń zdrowotnych osób innych niż personel medyczny);
- e. opiekę duszpasterską w Areszcie sprawują kapelan katolicki oraz prawosławny. Działają również przedstawiciele Kościoła Zielonoświątkowego oraz grupa Świadków Jehowy. W Areszcie znajduje się kaplica, w której odprawiana jest Msza Św.;
- f. jednostka dysponuje trzema polami spacerowymi dla kobiet i czterema dla mężczyzn. Mężczyźni w ramach spaceru korzystają też z boiska, na którym zamontowana jest siatka do gry w siatkówkę, badmintona. Boisko dla kobiet zostało czasowo zlikwidowane w związku z budową nowego pawilonu

mieszkalnego, po zakończeniu budowy będzie ono przywrócone. Przy nowobudowanym pawilonie urządzono sześć pól spacerowych;

- g. do realizacji widzeń w bezpośrednim kontakcie z osobami odwiedzającymi, nadzorowanych przez funkcjonariusza, służy sala widzeń, wyposażona w kilkanaście stolików. W sali tej znajdują się też dwa stanowiska do przeprowadzania widzeń w sposób uniemożliwiający bezpośredni kontakt z osobą odwiedzającą. Skazanym udzielane są również widzenia bezdзорowe, w oddzielnym pomieszczeniu. Przeznaczone są do tego dwa niewielkie pokoje (pow. ok. 1,5 m²), bez okien, z których każdy został wyposażony w stół i dwa krzesła. Jak już wcześniej podano, trwa rozbudowa sali widzeń, bowiem po oddaniu do użytku nowego pawilonu, potrzeby jednostki w tym zakresie ulegną znacznemu zwiększeniu.

Osadzeni mogą zabrać po widzeniu do celi zakupy zrobione przez rodzinę w bufecie za kwotę do 250 zł. Zakupy pakowane są w torby foliowe i zaklejane taśmą. Jeśli po powrocie osadzonego do oddziału zostanie stwierdzone, że torba jest uszkodzona, rozerwana, wówczas taka paczka podlega kontroli;

- h. osadzeni są zatrudnieni odpłatnie przy pracach pomocniczo-porządkowych na terenie jednostki – według stanu na dzień 7 października br. zatrudnionych przy tego rodzaju pracach było 68 osób, oraz na rzecz podmiotów zewnętrznych – 56 osób. Zatrudnienie nieodpłatne realizowane jest przy pracach administracyjno-gospodarczych na terenie jednostki oraz na rzecz Domu Dziecka – według stanu na dzień 7 października br. tego rodzaju prace wykonywało 5 osób. Łącznie pracę w różnych formach wykonywała $\frac{1}{4}$ osadzonych;
- i. w każdym pawilonie do dyspozycji osadzonych jest świetlica; osadzeni z oddziałów zamkniętych korzystają z niej z częstotliwością 2-4 razy w tygodniu. Świetlice wyposażone są w odbiorniki TV, stoły do ping-ponga (z wyj. pawilonu C). W świetlicach dostępna jest prasa, w niektórych także książki. W pawilonach funkcjonują punkty biblioteczne.

Osadzeni mężczyźni mogą korzystać z boiska. Jak już wspomniano, po zakończeniu budowy nowego pawilonu zostanie przywrócone również boisko dla kobiet. W Areszcie prowadzone są m. in. zajęcia z rysunku, kursy z zakresu

ogrodnictwa, bukiciarstwa, zajęcia z zakresu readaptacji społecznej i psychokorekcyjne, kursy aktywnego poszukiwania pracy, mityngi AA. W pawilonie C (oddział półotwarty dla kobiet) jedno z pomieszczeń wyposażono w sprzęty kuchenne: zlew, kuchnię, piekarnik, kuchenkę mikrofalową, czajnik, garnki in. Skazane mogą tu przygotowywać drobne posiłki;

- n. w ramach profilaktyki samoagresji osadzonych w Areszcie stworzony został system postępowania z osobami zaliczonymi do tzw. grupy ryzyka (osób mogących przejawiać skłonności do autoagresji, samobójcze). Osoby, w stosunku do których zachodzi przypuszczenie podejmowania takich zachowań, kierowane są na konsultacje do psychologa lub psychiatry, stosuje się odpowiednie osadzenie w celi oraz obejmuje takie osoby nadzorem penitencjarno-ochronnym;
- o. z informacji uzyskanych od dyrektora jednostki wynika, że problemem jest obecnie pozyskanie funkcjonariuszy do Służby Więziennej. W tym roku 15 funkcjonariuszy odeszło na emerytury, nieobsadzonych pozostaje 12 etatów (głównie w dziale ochrony, w dziale penitencjarnym zapewniona jest pełna obsada).

4. Rozmowy przeprowadzone z osadzonymi.

W toku wizytacji rozmawiano z osobami pozbawionymi wolności w czasie oglądu jednostki: w miejscach pracy, podczas zajęć kulturalno-oświatowych, podczas wizytacji cel mieszkalnych. Przeprowadzono również rozmowy ukierunkowane na kwestie przestrzegania praw przysługujących osadzonym, według opracowanego kwestionariusza, z 50 osobami. Część osób wytypowano do rozmów z uwagi na większe, niż w przypadku pozostałych osadzonych, narażenie na niewłaściwe traktowanie: byli to osadzeni mający więcej niż 60 lat, cudzoziemcy, osoby, wobec których w okresie ostatnich 6 miesięcy stosowano środki przymusu bezpośredniego oraz osoby ukarane w okresie ostatnich 6 miesięcy karą dyscyplinarną osadzenia w celi izolacyjnej. Rozmowy według kwestionariusza odbywały się w cztery oczy, w sposób uniemożliwiający osobom

postronnym zapoznanie się z treścią odpowiedzi udzielanych przez osoby pozbawione wolności.

W rozmowach z osadzonymi uzyskano opinie w przedmiocie przestrzegania podstawowych praw osób pozbawionych wolności i atmosfery panującej w Zakładzie. W przeważającej większości osadzeni pozytywnie oceniali realizację przysługujących im uprawnień. Niemniej jednak zgłoszono uwagi i zarzuty, które dotyczyły następujących kwestii:

1. w zakresie **warunków w celi mieszkalnej** najczęściej podnoszono zarzut przeludnienia cel, tymczasowo aresztowane kobiety skarżyły się, że w czasie przeznaczonym na mycie woda dostarczana do cel jest zbyt chłodna do kąpieli; pojedyncze uwagi dotyczyły nieszczelnych okien, złego stanu materaca (plamy), zbyt krótkich prześcieradeł, które nie pokrywają całego materaca;
2. w zakresie **mycia się i kąpieli** najczęściej zgłaszane uwagi, pochodzące od osób z pawilonów C, D i E, dotyczyły umożliwienia częstszego korzystania z kąpieli w łaźni. Osadzeni w pawilonie D podnosili również, że zdarza się, iż w łaźni jest zimna woda;
3. w zakresie **wyżywienia** powtarzały się skargi na złą jakość chleba: twierdzono, że chleb jest niesmaczny, „gliniasty”, kwaśny. Pojedyncze uwagi dotyczyły walorów smakowych potraw („zbyt tłuste zupy”) i małego urozmaicenia posiłków. Zgłoszono, że niekiedy zdarza się, iż do oddziału dostarczanych jest za mało porcji i nie wystarcza dla osób mieszkających w ostatniej celi; w takiej sytuacji, jeśli w kuchni nie ma już brakującej żywności, zamiennie wydaje się inne produkty;
4. w zakresie **warunków dokonywania zakupów w bufecie podczas widzeń przez rodziny oraz przez osadzonych na wypiskę** najczęściej podnoszono zarzut zbyt wysokich cen artykułów dostępnych na wypiskę. Twierdzono, że w miesiącu październiku ceny zostały obniżone do rozsądnego poziomu, jednak w poprzednich miesiącach były bardzo wysokie. Pojedyncze uwagi dotyczyły zbyt małego wyboru owoców i warzyw oraz braku możliwości zakupu znaczków pocztowych w ramach wypiski. Skarżono się również, że wydawane osadzonym paragony nie zawierają szczegółowych nazw zakupionych

- artykułów, co utrudnia kontrolę prawidłowego rozliczenia należności. Dyrektor jednostki wyjaśnił, że co kwartał dokonywana jest kontrola cen w kantynie poprzez porównanie cen produktów sprzedawanych w kantynie do cen artykułów w okolicznych sklepach. Analiza cenników z miesiąca września i października wykazała, że ceny w tym okresie nie uległy zmianie;
5. w zakresie **opieki zdrowotnej** dość licznie zgłoszone zarzuty dotyczyły rutynowego podejścia przez lekarza do problemów zdrowotnych zgłaszanych przez pacjentów, niepodejmowania działań w celu dokładniejszego zdiagnozowania stanu zdrowia. Skarżono się również na długie oczekiwanie na przyjęcie przez lekarzy specjalistów (m. in. okulistę), długie oczekiwanie na wykonanie badań rtg płuc. Zgłoszono też zarzut braku informacji od lekarza o stanie zdrowia, wynikach badań i rodzaju stosowanych leków, nieudzielenia informacji na temat procedury ubiegania się o rentę;
 6. nie odebrano żadnych uwag w zakresie **przekazywania korespondencji i paczek oraz korzystania z widzeń**;
 7. w zakresie **korzystania ze spacerów** pojedynczo zgłoszone zastrzeżenia dotyczyły małych rozmiarów pól spacerowych i braku możliwości odbywania spaceru na boisku (kobiety);
 8. w zakresie **korzystania z prasy, książek oraz zajęć kulturalno-oświatowych i sportowych** podnoszono kwestię ograniczonego dostępu do prasy: twierdzono, że w świetlicy dostępna jest tylko prasa sprzed kilku dni, skarżono się na brak możliwości zakupu prasy w bufecie podczas widzenia i w kantynie. Podniesiono również kwestię zajęć ruchowych: uwagi dotyczyły braku stołu do ping-ponga w świetlicy pawilonu C oraz braku piłek do gry na boisku. Jedna osoba uznała, że oferta zajęć kulturalno-oświatowych jest uboga;
 9. osoby, z którymi rozmawiano, w zdecydowanej większości twierdziły, że są dobrze **traktowane przez funkcjonariuszy**. W wielu przypadkach podkreślano życzliwość i udzielaną pomoc. Jedna osadzona podała, że była słownie poniżana przez funkcjonariuszy Służby Więziennej oraz naruszono jej nietykalność cielesną. Również jedna osadzona wskazała, że była świadkiem niewłaściwego potraktowania innej osadzonej: podczas apelu była ona

„potrząsana” przez funkcjonariusza. W obu tych przypadkach osoby, z którymi rozmawiano nie zdecydowały się na złożenie skargi do protokołu. Wysoko została oceniona praca wychowawców, podkreślano ich życzliwy stosunek do osadzonych i chęć niesienia pomocy;

10. sześć osób (wszystkie to kobiety) podało, że w trakcie pobytu w jednostce doznało **przykrości ze strony innych współosadzonych**, polegających na słownym poniżaniu, a w dwóch przypadkach także na naruszeniu nietykalności cielesnej. Osoby te stwierdziły, że Służba Więzienna, poinformowana o takich zdarzeniach, każdorazowo niezwłocznie podejmowała stosowne działania;
11. uwagi zgłoszone przez osoby **karane dyscyplinarnie** dotyczyły zbyt surowego ukarania, wymierzania kary za drobne przewinienia. Wszystkie osoby ukarane dyscyplinarnie, z którymi rozmawiano, przyznały, że zostały wysłuchane przed podjęciem ostatecznej decyzji o ukaraniu;
12. nie odebrano uwag w zakresie stosowania **środków przymusu bezpośredniego**;
13. **cudzoziemcy**, z którymi rozmawiano, w większości posługiwali się językiem polskim w stopniu umożliwiającym im zapoznanie się z obowiązkami i przysługującymi prawami. Trzy osoby, które nie znały języka polskiego, miały trudności w tym zakresie. Zgłosiły potrzebę zapewnienia im szerszego dostępu do informacji o zasadach odbywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania w zrozumiałych dla nich językach (angielskim, francuskim, rosyjskim) oraz pomocy prawnej. Podniosły dolegliwość wynikającą z braku dostępu do prasy i książek we własnym języku.
14. **tekst Porządku wewnętrznego** Aresztu znajdował się w celach, osadzeni wskazywali, że inne akty prawne są dostępne w bibliotece, u wychowawców i oddziałowych. Osadzeni przebywający w celach przejściowych posiadali regulaminy organizacyjno-porządkowe: wykonywania kary pozbawienia wolności lub tymczasowego aresztowania oraz Kodeks karny wykonawczy.
Osadzeni podnosili potrzebę kontaktu z osobami kompetentnymi do udzielenia pomocy prawnej. Z informacji na tablicach ogłoszeń w oddziałach oraz z wyjaśnień uzyskanych od administracji jednostki wynika, że w Areszcie

odbywają się spotkania z osobami świadczącymi taką pomoc (Patronat, Studencka Klinika Prawa). W razie potrzeby istnieje możliwość skorzystania również z pomocy radcy prawnego aresztu.

5. Ocena traktowania osób pozbawionych wolności.

Z informacji uzyskanych od administracji Aresztu Śledczego w Warszawie-Grochowie wynika, że jednostka jest stroną pozwaną w dwóch sprawach: o odszkodowanie za wadliwe leczenie zębów i o odszkodowanie z tytułu zachorowania osadzonego na gruźlicę. Oba pozwy zostały złożone w 2006 r. W stosunku do funkcjonariuszy jednostki nie toczy się żadne postępowanie karne. W roku bieżącym i ubiegłym do organów więziennictwa nie wpłynęła ani jedna skarga ze strony osadzonych na traktowanie przez funkcjonariuszy Aresztu.

W ocenie wizytujących poczynione ustalenia nie dają podstaw do stwierdzenia, aby – generalnie rzecz biorąc - warunki bytowe w Areszcie, czy też inne okoliczności osadzenia, były dla osób pozbawionych wolności na tyle dotkliwe, aby mogły prowadzić do okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania. Ustalenia poczynione podczas rozmów z osadzonymi (w cztery oczy oraz podczas wizytacji cel i innych miejsc pobytu osadzonych) i funkcjonariuszami Służby Więziennej pozwalają stwierdzić, że atmosfera w Areszcie jest dobra, a relacje między osadzonymi a wychowawcami i oddziałowymi prawidłowe.

6. Analiza dokumentacji jednostki.

Po przeanalizowaniu tekstu Porządku wewnętrznego Aresztu nie stwierdzono jego niezgodności z normami prawnymi. Został on zredagowany w sposób komunikatywny i prawidłowo reguluje organizację życia w Areszcie.

Z informacji zawartych w „Analizie stanu ładu, dyscypliny i nastrojów panujących w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie w okresie od 01.01.2007 do 31.12.2007 r.” wynika, że w tym okresie miało miejsce 11 wypadków nadzwyczajnych: 3 przypadki znalezienia środka odurzającego, 4 przypadki znalezienia telefonu komórkowego oraz 4 samouszkodzenia. W ocenie

administracji samouszkodzenia miały charakter instrumentalny. W roku 2008, do dnia 7 października, odnotowano 8 wypadków nadzwyczajnych, w tym 2 przypadki znalezienia środka odurzającego, 1 przypadek znalezienia telefonu komórkowego, 5 samouszkodzeń.

Postępowanie administracji w sytuacjach wystąpienia wypadków nadzwyczajnych nie budzi zastrzeżeń wizytujących. Z informacji zawartych w „Analizie ładu...” wynika, że stan bezpieczeństwa, zarówno osób pozbawionych wolności, jak i funkcjonariuszy Służby Więziennej utrzymuje się na zadowalającym poziomie.

Środki przymusu bezpośredniego w roku 2007 stosowano dwukrotnie, z powodu groźnego zakłócenia spokoju i porządku. W obu przypadkach stosowana była siła fizyczna i umieszczenie w celi zabezpieczającej. W 2008 r., w okresie do dnia 7 października, także dwukrotnie zaszła potrzeba zastosowania środków przymusu bezpośredniego, z powodu zamachu na życie lub zdrowie własne, a w jednym z tych przypadków dodatkowo z powodu groźnego zakłócenia spokoju i porządku. Wobec obydwu osób użyto siły fizycznej i umieszczono w celi zabezpieczającej, w jednym przypadku dodatkowo zastosowano pasy obezwładniające. Pobyt osadzonego w celi zabezpieczającej jest nagrywany, nagrywanie uruchamiane jest automatycznie w momencie otwarcia drzwi do celi. Mimo, iż Areszt dysponuje przenośną kamerą, w żadnym przypadku nie było nagrywane doprowadzenie osadzonego do celi zabezpieczającej. Tłumaczono ten fakt nagłością zdarzenia, które wymagało zastosowania środków przymusu, i brakiem czasu na pobranie kamery. Wizytujący nie mieli zastrzeżeń co do sposobu prowadzenia dokumentacji stosowania środków przymusu bezpośredniego.

Analiza protokołów z wizytacji Zakładu przez sędziów penitencjarnych, jak i Powiatowej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej, nie nasuwa zastrzeżeń.

7. Wnioski i zalecenia.

Czynności przeprowadzone przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich pozwoliły uznać, że w Areszcie Śledczym w Warszawie-Grochowie przestrzegane są prawa osób pozbawionych wolności.

Warunki bytowe w Areszcie należy ocenić jako dobre. W niedalekiej przyszłości ulegną one dalszej poprawie: zostanie oddany do użytku nowy pawilon mieszkalny, a pawilon E zostanie poddany remontowi, w wyniku którego m. in. zostanie wykonana pełna zabudowa kąpoków sanitarnych.

Pozytywne skutki przynoszą prowadzone w Areszcie programy readaptacji społecznej i zajęcia edukacyjne z zakresu zapobiegania agresji i samoagresji oraz program postępowania z osadzonymi młodocianymi i osadzonymi z tzw. grupy ryzyka: w ciągu ostatnich blisko dwóch lat nie odnotowano przypadków bójek lub pobić, znęcania się przez współosadzonych, prób samobójczych i zgonów samobójczych, a liczba dokonanych samouszkodzeń utrzymuje się na stałym, niskim poziomie.

Obszarem, w którym może dochodzić do naruszeń praw przysługujących osadzonym jest postępowanie z osadzonymi cudzoziemcami. Z uwagi na barierę językową mają oni trudności w pełnym zaznajomieniu się z ciążącymi na nich obowiązkami, wynikającymi z uwięzienia, i przysługującymi prawami. Konieczne jest zapewnienie im dostępu do wskazanych informacji, poprzez udostępnienie przetłumaczonych na języki obce regulaminów organizacyjno-porządkowych wykonywania kary pozbawienia wolności i tymczasowego aresztowania wraz z wyciągiem z przepisów Kodeksu karnego wykonawczego. Więziennictwo dysponuje takimi wydawnictwami w języku angielskim, niemieckim, francuskim i rosyjskim. W polskich więzieniach znajdują się jednak także osoby nie porozumiewające się w żadnym z tych języków - kontakt z nimi jest szczególnie utrudniony. Wskazane byłoby zatem opracowanie uniwersalnego (np. obrazkowego) informatora o prawach i obowiązkach dla osób, które przebywają w polskich jednostkach penitencjarnych.

W związku ze zgłaszanymi przez osadzonych uwagami, dotyczącymi braku wystarczającej informacji na temat ich stanu zdrowia i prowadzonego leczenia, należy zadbać o przystępne udzielanie im informacji w tym zakresie. Należy też zmodyfikować treść dostępnej w ambulatorium Karty Praw Pacjenta, dostosowując ją do sytuacji pacjenta więziennej służby zdrowia.

W odpowiedzi nadesłanej w dniu 25 listopada 2008 r. Dyrektor Aresztu Śledczego Warszawa-Grochów poinformował Rzecznika, iż w związku z wnioskami powizytacyjnymi przeprowadzono szkolenie personelu więziennej służby zdrowia dotyczące zasad i sposobu udzielania informacji osadzonemu o stanie ich zdrowia oraz zmodyfikowano Kartę Praw Pacjenta dostosowując jej treść do sytuacji pacjenta uwięzionego. Dyrektor poinformował ponadto, iż rozważane jest opracowanie informatora o prawach i obowiązkach dla obcokrajowców przebywających w jednostce. W przypadku braku możliwości porozumienia się administracji Aresztu z osadzonym obcokrajowcem, będzie się korzystać pomocy tłumacza.